

POSTANOWIENIE

10 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 września 2024 r. w Warszawie
zażalenia K. A.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie VI Wydział Cywilny

z 11 lutego 2022 r., VI ACa 2/21,

w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W.

przeciwko K. A.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 11 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W. przeciwko K. A. o zapłatę na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 3 listopada 2020 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu rozstrzygnięcia wskazano, że Sąd Okręgowy ocenił, że zawarta przez strony umowa kredytu była nieważna, wobec czego powód nie mógł domagać się na jej podstawie rat kredytowo - odsetkowych, ani dokonać jej

wypowiedzenia, co implikuje również brak obowiązku zwrotu po stronie pozwanej kwot dochodzonych przez bank w wykonaniu nieważnej umowy. Sąd pierwszej instancji wskazał, że odnośnie do nieważności przedmiotowej umowy bez odebrania od pozwanej stosownego oświadczenia, po pouczeniu jej o skutkach uznania niedozwolonych postanowień umownych za bezskuteczne była przedwczesna. W razie udzielenia przez pozwaną następnie świadomej i wolnej zgody na abuzywne klauzule umowne pozwana mogła w ten sposób przywrócić im skuteczność z mocą wsteczną i wówczas sąd powinien ocenić dochodzone pozwem roszczenie w oparciu o ważnie zawartą umowę, czego zaniechał przedwcześnie przyjmując, że umowa jest nieważna, w razie zaś braku świadomej i wolnej woli pozwanej co do ich akceptacji i uznania, że bez bezskutecznego postanowienia umownego umowa nie może wiązać, winien był zbadać materialnoprawną podstawę zgłoszonego roszczenia w oparciu o przepis art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c., czego nie uczynił. Powyższe ocenić należy jako nierozpoznanie istoty sprawy.

Na powyższy wyrok pozwana wniosła zażalenie, zarzucając mu naruszenie art. 187 § 1 pkt 2 oraz art. 321 w zw. z art. 386 § 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego pojęcie „istoty sprawy” odnosi się do aspektu materialnego sprawy, a nierozpoznanie istoty zachodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. np.: postanowienia SN: z 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12; z 26 listopada 2012 r., I CZ 147/12; z 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12, z 6 lutego 2018 r., IV CZ 1/18, i z 30 września 2020 r., IV CZ 53/20).

O sytuacji takiej można mówić, jeżeli sąd rozstrzygnął o żądaniu powoda na innej podstawie faktycznej i prawnej niż zgłoszona w pozwie, nie rozważył wszystkich zarzutów pozwanego dotyczących kwestii faktycznych czy prawnych

rzutujących na zasadność roszczenia będącego przedmiotem sprawy. Innymi słowy, nierozpoznanie istoty sprawy polega na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania pozwu, tj. niewyjaśnieniu i pozostawieniu poza oceną okoliczności faktycznych, stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będących podstawą roszczenia (zob. postanowienie SN z 11 marca 2020 r., II CZ 6/20).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi również w sytuacji, w której sąd pierwszej instancji dokonał oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i w związku z tym w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych. W szczególności ma to miejsce, w sytuacji gdy sąd odmówił dalszego prowadzenia sprawy, przyjmując brak legitymacji procesowej stron, skuteczność twierdzenia lub zarzutu wygaśnięcia bądź umorzenia zobowiązania, upływ terminów zawitych, terminu przedawnienia, przedwczesność powództwa czy też nie rozpoznał żądań w aspekcie wszystkich twierdzeń powoda lub zarzutów pozwanego, bezpodstawnie przyjmując, że nie zostały one zgłoszone lub zostały zgłoszone, ale są objęte prekluzją procesową (zob. postanowienie SN z 20 grudnia 2022 r., III CZ 242/22).

Wszelkie inne wady dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości) nie uzasadniają uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Wszystkie tego rodzaju braki powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (zob. postanowienia SN z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, i z 2 października 2014 r., IV CZ 68/14).

Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się po przeanalizowaniu żądań pozwu (wniosku) i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś ewentualnych uchybień w postępowaniu, w szczególności wad polegających na poczynieniu wadliwych lub niekompletnych ustaleń faktycznych. Zakwestionowanie przez sąd odwoławczy poglądu prawnego sądu pierwszej instancji co do zasadności rozpoznawanego żądania również nie oznacza, że sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy (zob. wyrok

Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 1999 r., II UKN 589/98, OSNP 2000, Nr 12, poz. 483). Niewyjaśnienie również okoliczności faktycznych nie może być utożsamiane z nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 15 lutego 2017 r., II CZ 148/16, niepubl.).

Warto podkreślić, że wydania orzeczenia kasatoryjnego nie uzasadnia potrzeba nawet znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego, w tym usunięcia jego wad oraz przeprowadzenia dowodów bezpodstawnie pominiętych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2018 r., V CZ 19/18, niepubl.). Przez nierozpoznanie istoty sprawy należy rozumieć nierozstrzygnięcie o żądaniach stron, czyli niezałatwienie przedmiotu sporu. Sąd drugiej instancji, orzekając na podstawie art. 382 k.p.c., jest zobowiązany naprawić dostrzeżone wadliwości, jako że w systemie apelacji pełnej druga instancja ma charakter merytoryczny, a nie jedynie kontrolny (zob. postanowienie SN z 20 lipca 2017 r., IV CZ 39/17, niepubl.).

W niniejszej sprawie przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy jest wadliwe. W ustalonym stanie faktycznym, który co do zasady nie został zakwestionowany przez Sąd Apelacyjny nie budzi wątpliwości, że Sąd Okręgowy zbadał zasadność materialnej podstawy żądania pozwu i wydał rozstrzygnięcie, które odnosiło się do żądania powoda. W świetle powyższego należy uznać, że Sąd Apelacyjny bezpodstawnie uchylił zaskarżony wyrok, gdyż istota sprawy została rozpoznana przez sąd pierwszej instancji.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, pozostawiając zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, o czym orzekł w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ms]

